

РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ОХОРОНУ ПРИРОДНОГО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Коцюбинська К. Ю.¹, Ольвінська Ю. О.²

1 – студентка, кафедра статистики,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Коцюбинська К. Ю., Ольвінська Ю. О. Регіональний аналіз витрат на охорону природного навколишнього середовища. Обґрунтовано необхідність аналізу витрат на охорону природного навколишнього середовища. Розглянуто складові загальних витрат. Проаналізовано динаміку капітальних та поточних витрат на охорону навколишнього середовища. Проведено групування регіонів України за обсягом загальних витрат.

Ключові слова: інвестиції, капітальні витрати, поточні витрати, загальні витрати, навколишнє середовище, ефективність використання.

Kotsyubynska K. Yu., Olvinskaya J. O. Regional analysis of costs for environmental protection. The necessity of the analysis of expenses for protection of the natural environment is substantiated. The components of total costs are considered. The dynamics of capital and current expenditures on environmental protection is analyzed. The regions of Ukraine are grouped according to the volume of total expenditures.

Keywords: investments, capital expenditures, current expenditures, general expenditures, environment, efficiency of use.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Коцюбинська, К. Ю. Регіональний аналіз витрат на охорону природного навколишнього середовища [Текст] / К. Ю. Коцюбинська, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 8. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2022. – С. 70 – 76.

Охорона навколишнього природного середовища є важливим аспектом розвитку суспільства. Для органів державної влади така діяльність потребує значних фінансових витрат, акумуляції та належного витрачання бюджетних коштів на здійснення природоохоронних заходів, відповідних екологічних програм та ресурсозберігаючих проектів. При цьому ефективність фінансування екологічних заходів багато в чому залежить від дотримання чинного законодавства.

Актуальність дослідження полягає у необхідності дослідження витрат на охорону навколишнього середовища в Україні, як одного з секторів національної економіки, що певною мірою характеризує рівень

економічного та соціального розвитку суспільства.

Формування і динаміка витрат на охорону навколишнього середовища, їх роль і місце для суспільства та економіки викликали значний інтерес у економістів, зокрема таких, як Букало Н. А., Кондратюк О. М., Макар С. В., Мартинюк І. В., Дубовик О. Ю. та інших.

Витрати на охорону навколишнього середовища – це загальна сума витрат держави, підприємств (організацій, установ), які мають цільове або опосередковане природоохоронне значення. Загальний обсяг витрат є сумою одноразових витрат (капітальних вкладень) і поточних витрат.

Капітальні вкладення обчислюються незалежно від джерел фінансування як сума витрат, пов'язаних з охороною та раціональним використанням земель, лісових ресурсів, рибних запасів, водних ресурсів, повітряного басейну з розвитком заповідної справи. До поточних витрат відносяться експлуатаційні витрати середовища захисного призначення, тобто витрати на утримання і обслуговування основних фондів природоохоронного призначення.

Питання ефективного використання витрат на захист навколишнього середовища є досить актуальним, тож, доцільно проаналізувати динаміку та структуру основних показників.

Таблиця 1 відображає обсяги капітальних, поточних та загальних витрат на охорону навколишнього середовища по регіонах України за 2010 та 2020 роки.

Таблиця 1
Загальний обсяг витрат по регіонах України за 2010 та 2020 роки

Регіони	Капітальні інвестиції, млн. грн.		Поточні інвестиції, млн. грн.		Загальні інвестиції, млн. грн.	
	2010 рік	2020 рік	2010 рік	2020 рік	2010 рік	2020 рік
Україна	2761,5	13239,6	10366,6	28092,6	13128,0	41332,2
АРК	162,3	...	210,2	...	372,6	...
Вінницька	37,0	182,1	75,5	218,7	112,5	400,8
Волинська	3,5	32,6	49,4	295,5	52,9	328,1
Дніпропетровська	950,9	5103,9	2432,4	9142,1	3383,3	14246,0
Донецька	575,0	3099,2	1625,2	2482,3	2200,2	5581,5
Житомирська	11,5	11,9	59,0	204,4	70,5	216,3
Закарпатська	9,9	24,8	46,0	259,2	55,9	284,0
Запорізька	159,2	902,9	766,3	2414,9	925,6	3317,8
Івано-Франківська	136,9	267,6	148,4	586,7	285,2	854,3
Київська	53,4	285,4	239,4	1122,8	292,8	1408,2
Кіровоградська	26,4	48,5	87,4	205,9	113,8	254,4
Луганська	102,7	43,5	1308,3	469,2	1411,0	512,7
Львівська	87,6	165,1	153,1	606,3	240,7	771,4
Миколаївська	31,3	331,4	546,7	646,3	578,0	977,7

Регіони	Капітальні інвестиції, млн. грн.		Поточні інвестиції, млн. грн.		Загальні інвестиції, млн. грн.	
	2010 рік	2020 рік	2010 рік	2020 рік	2010 рік	2020 рік
Одеська	55,4	124,8	332,8	798,3	388,2	923,1
Полтавська	77,1	364,4	475,0	1096,5	552,1	1460,9
Рівненська	20,6	51,2	197,1	518,5	217,7	569,7
Сумська	15,4	85,9	148,8	628	164,2	713,9
Тернопільська	7,6	36,2	17,1	36,4	24,7	72,6
Харківська	98,6	706,8	526,9	1335	625,5	2041,8
Херсонська	2,8	11,0	60,5	181,8	63,3	192,8
Хмельницька	4,4	61,0	106,2	319,3	110,6	380,3
Черкаська	36,1	42,9	62,0	261,1	98,1	304,0
Чернівецька	8,4	79,9	42,5	162,7	51,0	242,6
Чернігівська	27,2	49,5	174,3	391,3	201,5	440,8
м.Київ	47,7	1127,1	436,6	3709,4	484,3	4836,5
м.Севастополь	12,4	...	39,5	...	51,9	...

Джерело: побудовано автором за даними [1]

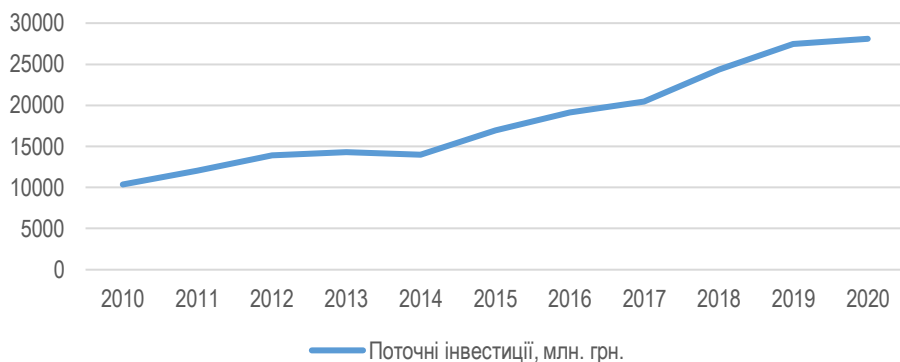
Зобразимо на рисунку 1 динаміку капітальних інвестицій за 2010-2020 рр. на охорону навколишнього природного середовища в цілому по Україні. Аналізуючи отриманий графік, можна сказати, що у 2020 році порівняно з 2019 роком обсяг капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища в Україні зменшився на 3,016 млрд. грн. або на 18,6%, а порівняно з 2010 роком обсяг капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища збільшився на 10,478 млрд. грн. або в 4,8 рази.

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за 2010-2020 рр. в Україні, млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [1,2,3]

На рисунку 2 відображено динаміку поточних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за 2010-2020 рр. в цілому по Україні.

Рис. 2. Динаміка поточних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за 2010-2020 рр. в Україні, млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [1,2,3]

Аналізуючи графік, можна сказати, що у 2020 році порівняно з 2019 роком обсяг поточних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища в Україні збільшився на 612,4 млн. грн. або на 2,2%, а порівняно з 2010 роком обсяг поточних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища збільшився на 17,726 млрд. грн. або в 2,7 рази.

Проаналізуємо регіони України за використаним обсягом загальних інвестицій у 2010 та 2020 роках. Для цього проведемо групування (кількість груп 5, інтервал 671,7 млн. грн.).

Отримали групування регіонів за загальними витратами на охорону навколишнього середовища у 2010 році, яке наведемо в таблиці 2.

Таблиця 2

Групи регіонів України за загальними інвестиціями на охорону навколишнього середовища у 2010 році

Групи регіонів, млн. грн.	Кількість регіонів	Питома вага регіонів групи, %	Середнє значення по групі, млн. грн.
24,7-696,4	21	84,00	360,5
696,4-1368,1	1	4,00	1032,3
1368,1-2039,8	1	4,00	1704,0
2039,8-2711,6	1	4,00	2375,7
2711,6-3383,3	1	4,00	3047,4
Усього	25	100,00	-

Джерело: побудовано автором за даними [1,2,3]

Розрахувавши середнє значення, моду, медіану та кватртил можна зробити висновок, що у 2010 році в середньому обсяг загальних інвестицій на охорону навколишнього середовища серед регіонів України складав 629,2 млн. грн. При цьому у більшості регіонів України загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища складав 368,7 млн. грн. Також стало ясно, що у половини регіонів загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища складав менше, ніж 424,5 млн. грн., а у іншої половини – більше. У 25% регіонів загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища складав менше, ніж 224,6 млн. грн., а у інших 75% – більше. І нарешті, у 75% регіонів загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища складав менше, ніж 624,4 млн. грн., а у інших 25% – більше. Представимо отримане групування на картограмі.

Рис. 3. Картограма розподілу регіонів України за загальними інвестиціями на охорону навколишнього середовища у 2010 році

Аналогічне групування проведемо і для 2020 року. Кількість груп склала 3, інтервал – 4724,5 млн. грн. Отримали групування регіонів за загальними витратами на охорону навколишнього середовища у 2020 році, яке наведемо в таблиці 3.

Таблиця 3

Групи регіонів України за загальними інвестиціями на охорону навколишнього середовища у 2020 році

Групи регіонів, млн. грн.	Кількість регіонів	Питома вага регіонів групи, %	Середнє значення інтервалу, млн. грн
72,6-4797,1	22	91,67	2434,8
4797,1-9521,5	1	4,17	7159,3
9521,5-14246,0	1	4,17	11883,8
Усього	24	100,00	-

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Отже, за отриманими результатами можна зробити висновок, що у 2020 році в середньому обсяг загальних інвестицій на охорону навколишнього середовища серед регіонів України склав 3025,4 млн. грн. При цьому у більшості регіонів України загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища склав 2489,8 млн. грн. Також стало ясно, що у половини регіонів загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища склав менше, ніж 2649,6 млн. грн., а у іншій половині – більше. У 25% регіонів загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища склав менше, ніж 1361,1 млн. грн., а у інших 75% – більше. І нарешті, у 75% регіонів загальний обсяг інвестицій на охорону навколишнього середовища склав менше, ніж 3938,1 млн. грн., а у інших 25% - більше.

Рис. 4. Картограма розподілу регіонів України за загальними інвестиціями на охорону навколишнього середовища у 2020 році

Слід відзначити, що у 2010 році серед регіонів України перші місця за обсягом загальних інвестицій на охорону навколишнього середовища займали Дніпропетровська, Донецька та Луганська області (відповідно 3383,3 млн. грн., 2200,2 млн. грн. та 1411,0 млн. грн.), а останні – Волинська, Чернівецька та Тернопільська (відповідно 52,9 млн. грн., 51 млн. грн. та 24,7 млн. грн.). Така досить значна різниця між регіонами можлива через більшу концентрацію підприємств, що забруднюють навколишнє середовище, в областях, де спостерігається більше витрат. Та відповідно менша їх кількість в областях, де менше витрат.

Відповідно у 2020 році серед регіонів України перші місця за обсягом загальних інвестицій на охорону навколишнього середовища займали Дніпропетровська, Донецька та Харківська області (відповідно 14246 млн. грн., 5581,5 млн. грн. та 2041,8 млн. грн.), а останні – Житомирська, Херсонська та Тернопільська (відповідно 216,3 млн. грн., 192,8 млн. грн. та

72,6 млн. грн.). Варто відзначити, що у 2020 році і у 2010 році першими залишаються Дніпропетровська та Донецька області, а остання – Тернопільська.

Отже, охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – необхідна умова сталого економічного та соціального розвитку України. Екологічна діяльність підприємств пов'язана з відповідними витратами, які прямо чи опосередковано впливають на економічні показники діяльності підприємства. Провівши необхідні розрахунки та проаналізувавши їх, можна чітко визначити, що витрати або інвестиції на охорону природного навколишнього середовища як в цілому по Україні, так і окремо по регіонам збільшуються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Довкілля України за 2020 рік». – Київ, 2021. – 189 с.
2. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Довкілля України за 2017 рік». – Київ, 2018. – 225 с.
3. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Довкілля України за 2014 рік». – Київ, 2015.
4. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Статистичне дослідження соціально-економічних і демографічних процесів: Монографія // За заг. ред. к.е.н., доцента Ю.О. Ольвінської. – Київ : ФОРМ Гуляєва В.М., 2021. – 207 с.
6. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: монографія. Одеса: ФОРМ Гуляєва В. М., 2016. 218 с.
7. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса : ФОРМ Гуляєва В.М., 2017. – 450 с.
8. Самоєнкова О. В. Економічна статистика : Навч. посібник // О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса: ФОРМ Гуляєва В. М., 2020. – 276 с.